

A gyertyán és a természetes felujítás.

Irta: Roth Gyula.

Az Erdészeti Lapok legutóbbi számában *Béky* Albert kollegám és jó barátom a gyertyán terjeszkedéséről irt, rátérvén egyuttal a természet tényezőinek a felujulás körül való hatására. Mivel cikkének egyik-másik tétele szerény véleményem szerint félreértésre adhat alkalmat, legyen szabad nekem, mint az erdőművelés tanárának, egy-két megjegyzést fűznöm azokhoz.

Béky azt mondja: „a gyertyán terjeszkedése és a bükk visszaszorulása szoros összefüggésben van az erdő természetes felujulásával“. Ez azt a benyomást kelti, mintha a gyertyán terjeszkedése egyenesen a természetes felujítás következménye lenne, amiért ferde megvilágításba hozza a természetes felujítást.

Hogy a gyertyánveszedelmet nem a természetes felujítás zuditotta nyakunkba, hanem nagyrészt a tarvágás, másrészt a természetes felujításnak *hibás kivitele*, a nemrégben hazánkban egyedül alkalmazott — még hozzá nagyon mereven és a természet követelményeinek teljes félretételével alkalmazott — fokozatos felujítás, azt már régebben *Majerszky* nagyon helyesen megmondta.¹⁾

Magam is láttam a Bakonyban, a Mecsekben, az Alpok hazai előhegységeiben és másutt is a gyertyán térfoglalását éppen a tarvágás nyomán és meg vagyok győződve arról, hogy a gyertyánnak a tarvágás nyomán való terjeszkedése sokkal nagyobb részét szolgáltatta a gyertyánosodásnak, mint a természetes felujítás, valamint arról, hogy a természetes felujítás helyes kivitelével és a fiatalos megfelelő ápolásával könnyebben tudjuk lezorítani a gyertyán szereplését kellő mértékre, mint a tarvágásos gazdaságnál.

Azután rátér *Béky* a világosság szerepére, rámutat arra *Wagner* Kristóf nyomán, hogy „sokan abban a véleményben voltak és vannak ma is, hogy a világosság a természetes felujításnak egyedül döntő tényezője“. Nem tudom, kikre vonatkozik ez a „sokan“, de úgy gondolom, nem oly széleskörű ez a téves vélemény; *Mayr*, akit *Béky* szintén említ, sokkal óvatosabban nyilatkozik.²⁾ „Es muss zugestanden werden, dass *mancher* Prak-

1) Erd. Lapok, 1921. 9—10. füzet 169—170.

2) *Mayr*: Waldbau, 94. o.

tiker etwas zu weit ging, wenn er alles Kümmern der Pflanzen unter Schirm allein dem Lichtentzug . . . zuschrieb.“

Hazánkban — amennyire emlékszem — sem az irodalomban, sem a gyakorlatban nem találkoztam azzal a felfogással, hogy a felujulás sorsa *csak* a világosságon mulnék! Nálunk még csak a legujabb időkben jutottunk annyira, hogy a természetes felujítással behatóbban foglalkoznak szaktársaink és annak egyes tényezőit bonczolgtják.

Kaán¹⁾, Bund²⁾ és Májerszky³⁾ egyértelműen oda nyilatkoznak, hogy a mi erdőfelujítási technikánk felette egyszerű volt, nem ismertünk mi mást, mint a tarvágást és a fokozatos felujítást; sőt még ma is kevesen vannak, akik a természetes felujítás sokféle eljárása közötti különbséget a maga valódi értéke szerint megbecsülik, akik látják a taroló és a szálaló szegélyezés közötti különbséget és megkülönböztetik a szegélyt a pásztától, a szálalást a szálaló vágástól.

Nálunk aligha hódíthatott tért — legalább számottevő mértékben — oly vélemény, amely a természetes felujítás egy-egy tényezőjének számbavételén, illetve tulbecsülésén alapult.

Az újabb erdészeti irodalomban e tekintetben legfeljebb azt kifogásolnám, hogy rendszeren nincs határozottan kifejezésre juttatva, hogy a korona bontása nemcsak világosságot, hanem csapadékot is juttat a talajra és különösen az, hogy az erdőnek más és más világtáj felől való megbontásával egyrészt a bebocsátott csapadék mennyisége változik, másrészt a világosság más és más módon érvényesül.

A „világosság“ tényezőnél véleményem szerint nagyon is különbséget kell tennünk a napfény (vagy talán helyesebben besugárzás!) és a világosság (szórt fény) között, amint már az 1916-ban a hegyvidéki erdők természetes felujításáról tartott előadásomban is említettem⁴⁾, éppen azért, mert a két alak nagyon eltérő, mondhatnám ellentétes élettani hatással bír; külön-külön elbírálás alá kell vennünk a világosság szerepét a csirázás és csemetekelés, valamint a fa tömegtermelése körül.

1) Erd. Lapok 1922. 3—4. füz. — 2) Ugyanott, 1921. 343. o. — 3) Ugyanott, 1921. 168. o.

4) Erd. Lapok, 1916. 424. o.

A csirázáshoz nem kell világosság, az teljes sötétségben is megtörténhetik, de amint zöld levelek fejlődnek és ezek a levelek dolgozni kezdenek, akkor a világosság bizonyos mértéke már feltétlenül szükséges. Hogy mekkora, hogy továbbá miből kell több, a világosságból vagy a nedvességből, arra határozott választ tudomásom szerint nem adott még senki sem; azt hiszem nem is fog, mert a fafajok viselkedése e tekintetben felette eltérő és a természet játéka ezernyi változatosságot mutat és hiányzik az összehasonlítás megfelelő alapja. *Mayr*-t úgy hiszem, *Béky* félreértette, mert *Mayr* mindenütt a világosság és nedvesség *együttes* hatását emeli ki; pl. „eine sich gegenseitig verstärkende Wirkung von Licht und Wassermangel“ (94. o.) „jede Massnahme, welche die Lichtgebung im Walde erhöht, bringt zugleich eine Erhöhung des Wassergenusses“ (98. o.), „das Bestandesschattenlicht entscheidet mit dem Faktor Wasser über des Gelingen aller Verjüngungen unter Schirm (100.), sőt egyenesen azt mondja: „*Pflanzen, die an Licht Mangel leiden, können nicht durch Wasser gerettet werden; Pflanzen, die an Wasser Mangel leiden, können durch mehr Licht gerettet werden, denn die Durchlichtung der Baumkronen schafft Licht und Wasser zugleich.*“ (Közbevetőleg megjegyzem, hogy ugyanott helyesen mutat rá *Mayr* arra, hogy a *Béky* által is hivatkozott *Borggreve* és később *Fricke* nagyot hibáztak, amidőn a világosság szerepét teljesen tagadták és a világosságot kívánó és és árnyékot tűrő fafajok létezését is kétségbe vonták.)

Legyen szabad egyuttal rámutatnom arra, hogy a magyar erdészeti irodalomban nemcsak egy hely van, ahol a talajnedvességnek a felujulásra gyakorolt hatása kellően ki van emelve. Már előbb említett előadásomban azt mondtam:¹⁾ „*A felujítás sorsa elsősorban a csapadéktól függ.*“ „A csapadék és napfény, ezeknek egymásra való hatása dönti el a felujítás sikerét.“ Ugy gondolom nyomatékosabban kiemelni a nedvesség hatását (a talajnedvesség is a csapadék eredménye!) nem lehet (Illés egyébképpen tévedett, amidőn a „tölgy-sarjadék és az öreg tölgyfák lombkoronájának“ hatását azonosnak mondta!)

Az tény, hogy „a csemete egészen fiatal korában nem kíván

1) Erd. Lapok, 1916. 420. o.)

közvetetlen napsugarat“, sőt a legtöbb faj hosszabb időig ki sem bírja a közvetlen napsütést; itt van éppen az a különbség, amire már fentebb rámutattam! A világosságot (szórt fény) elbírja minden faj korlátlan mértékben fiatal korában is, a napfényt (besugárzást) a legtöbbje megsínyli, nagyon fiatal korában sok faj el sem bírja.

Ne azt vitassuk és kutassuk, hogy melyik tényező kell „inkább“!, hanem vessünk számot azzal, hogy egyik tényező csak olyan szükséges, mint a másik és vigyázzunk arra, hogyha az egyik tényezőt akarjuk érvényre juttatni, ne esetleg ezzel együtt a másikat akaratlanul is kelleténél nagyobb szerephez juttassuk.

*

Nem tudom helyeseíni Béky barátomnak azt a véleményét sem, hogy a nagyobb területen megbontott állomány talaja csak a levegő szárazsága és a szél sorvasztása miatt menne tönkre és válnék felujulásra alkalmatlanná. Itt a legtöbb rontó tényezőt a napfényben, a túlbő világosságban és melegben keresem. Ha a talaj kedvezőtlen minősége és fekvése még fokozza a napfény káros hatását (déli oldal, laza, kavicsos talaj), akkor kisül a talajtakaró, véget ér a humuszfejlődés és a baktériumélet; ha azonban a fekvés és a talajviszonyok kedvezők (északi oldal, kötöttebb talaj), akkor oly hatalmas gyom- és dudvatömeg verődik fel, amely a csemetét — a világosság és nedvesség együttes elvonásával — elfojtja. Láttam hegyvidéki erdőkben oly területeket, amelyek ideális szélvédelmet élveztek és a levegő párában elég gazdag volt, mégis vagy kopárosodtak, vagy gyomosodtak, aszerint, hogy a napfény, a fekvés és a talajviszonyok miképpen találkoztak.

A gyertyán kérdésében a főszólyt a magam részéről nem a bükkerdőkre, hanem a tölgyesekre fektetném. A gyertyán a tölgyet mindenüvé kíséri, a bükk ellenben — amint a *Fekete-Blattny*-féle növényföldrajz mutatja — éppen a mai Magyarország területén nagy szigetekben elmarad a kettő mellől, ahol pedig mind a három együtt van meg, az előhegységben és a dombvidék felső részében, ott — hacsak az ember bele nem avatkozott — elég élesen elválik a bükk a tölgytől és gyertyántól, mint például a Bükkhegységben is. A bükk tipikus termőhelyein véleményem

szerint kellő gondossággal nem lesz nehéz dolog a gyertyán távollartása; a tarvágást, amely a bükk természetével épy úgy össze nem egyeztethető, mint a jegenyefenyőével, feltétlenül kerülnünk kell, a felujításnál pedig ezeken a termőhelyeken a jegenyefenyőt, esetleg a luczot és a magasabb előhegység egyéb fafajait kell behoznunk; a tölgy ezeken a helyeken — a bükknek, ha nem is optimális, de mégis eléggé tipikus és jó termőhelyein — kevésbé lesz helyén.

Sokkal nehezebb a helyzet a tölgy termőhelyein, a déli, ugynevezett meleg oldalakon. A tölgyesnek velejáró gyérülése miatt ide korán befészkelődik a gyertyán, amelynek ezek a termőhelyek kétségtelenül sokkal jobban felelnek meg, mint a bükknek. Itt a felujító vágások nagyon gondos vezetésére van szükség, a természethez, a makkterméshez való legszorosabb alkalmazkodásra, nem szabad itt papíron vagy papírelőírás után dolgoznunk; itt kell a mesterséges segítség és itt vannak helyükön azok az eljárások, amelyek a természet tényezőinek legbiztosabb vezetését teszik lehetővé: a szálaló vágás különféle alakjai.

A két jelzett típus — a tipikus bükk- és a tipikus tölgy-termőhely — közé eső területek a rajtuk folytatandó munka szempontjából is hol az egyikhez, hol a másikhoz járnak közelebb.

Azok a termőhelyek, amelyek nemcsak az állományápolás hiányosságának képét mutatják, hanem a rablógazdaság és zsarolás miatt talajuk is tönkrement, azok természetesen más elbírálás alá esnek, ezeken mesterséges erdősítés vagy legalább igen nagy mértékű mesterséges pótlás nélkül nem boldogulunk és itt egyelőre még csak átmeneti állapotot teremthetünk.

Végül legyen szabad megjegyeznem, hogy a gyertyán kérdésében a jelszót nem úgy adnám ki: „ne szorítsuk vissza a gyertyánt“, hanem: igenis szorítsuk vissza a gyertyánt teljes erővel. A gyakorlatban ugyanis csak a fele fog megtörténni annak, amit az előharczosok szóval és írásban követelnek. Minden fafajnak, amit a Teremtő erdeinkbe plántált, megvan a létjoga, a gyertyánnak is *a maga helyén és a maga alárendelt és kiegészítő* szerepében. Jelenleg eléggé keresik és jól fizetik. De a gyertyán a mi hanyagságunk és nembánomságunk miatt annyira elterjedt és — ami

a főbaj! — oly sok és nagy területen uralomra jutott, hogy igenis vissza kell azt szorítanuk. Ne féljünk attól, hogy egészen kiirthatnók. Elég szívós és kemény legény a gyertyán, akárhogyan irtják, mégis meg fog maradni erdeinkben.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

Kivonat

az Országos Erdészeti Egyesület 1922. június hó 11-én, Budapesten tartott rendkívüli közgyűlésének jegyzőkönyvéből.

Kaán Károly alelnök, miután kegyeletes szavakkal emlékezett meg Horváth Sándor tb. elnök elhunytáról, így folytatja:

Mi ma elnökválasztó ülésre ültünk össze. Nem hívtuk össze eddig az Országos Erdészeti Egyesület elnökválasztó közgyűlését azért, mert még ezzel a várakozással is tanujelét akartuk adni annak, hogy a mi boldogult elnökünket mélyen gyászoljuk, távozását őszintén fájlaljuk és ennek azzal is kifejezést adunk, hogy az ő helyét egyhamar nem töltjük be.

Az Országos Erdészeti Egyesület azonban a mai igen nehéz körülmények között, a gazdasági élet oly nagy változatai mellett, amiket nap-nap mellett tapasztalunk, oly különös körülmények közé jutott, amelyek mindenesetre szükségessé teszik, hogy élénk szellemű, tekintélyes, nagybefolyású egyének álljanak az Egyesület élén. Hogy az Egyesület érdekeit minden irányban megvédhessük, most már nem térhetünk ki az elől, hogy az Országos Erdészeti Egyesület elnökét, esetleg egyik alelnökét is megválasszuk.

Ebből a célból jöve össze, van szerencsém tisztelettel javasolni, méltóztassék szavazatszedő bizottságot kiküldeni, mert alapszabályaink értelmében egyhangu választásnak, közfelkiáltással, nincs helye, csakis titkos szavazásnak.

Tisztelettel bejelentem, hogy az igazgató-választmány tegnap tartott ülésén az elnöki helyre *Ghillány* Imre báró őexczellenciáját, az ekként megüresedő első alelnöki tisztre pedig *Széchenyi* Bertalan gróf őexczellenciáját hozta javaslatba. (Élénk éljenzés.)